F. M. P.

Konflikt soudu se senátem Nár. Shrom.?

(Příspěvek k výkladu § 24 odst. 2 úst. listiny.)

Ustanovení § 24. odst. 2. ústav. listiny znamenalo změnu zákonných ustanovení o tiskové odpovědnosti jak v obvodu platnosti tiskového zákona ze 17. prosince 1862, tak i v obvodu platnosti zák. čl. XIV. z r. 1914. Nebylo totiž do té doby ani v jednom ani v druhém zákoně ustanovení, které by vylučovalo imunitu poslaneckou pro ony případy odpovědnosti trestní, kterou má odpovědný redaktor.

Tím se také dá vysvětliti, že stručné ustanovení § 24. odst. 2. ústavní listiny záhy vyvolalo některé pochybnosti, jaký je rozsah této výjimky z pravidla, že třeba k trestnému stihání člena N. S. souhlasu příslušné sněmovny.

Imunita poslanecká byla již za vlády monarchistické žárlivě střežena, a to vším právem. Každé její obmezení znamená nejen že se obmezuje volnost projevu členů Národního shromáždění, ale případně i, že se tito zbavují možnosti na kratší nebo delší dobu podle toho, na jak dlouho byli odsouzeni k trestu na svobodě, vykonávati mandát, aniž by tomu zákonodárný sbor mohl již in concreto zabrániti.

Dá se mysliti, že tyto as důvody to byly, které vedly justiční správu k tomu, aby vykládala ustanovení to restriktivně. Pochybnosti, při nichž výklad takový se objevil, vzešly v obvodu platnosti rakouského tiskového zákona z r. 1862. Šlo o to, zda se vztahuje ustanovení § 24. odst. 2. ústavní listiny jen na případy odpovědnosti za delikty pořádkové a snad i za nedbalost tiskovou, či i na případy odpovědnosti za obsah tiskopisu vůbec.

Když byl imunitní výbor poslanecké sněmovny ve více případech sám zaujal stanovisko, že ustanovení § 24. odst. 2. ústav. listiny platí vůbec pro všechny případy, kdy jde o odpovědnost za obsah tiskopisu, zaujalo ministerstvo spravedlnosti ve shodě s nejvyšším soudem, jehož dobrozdání si bylo vyžádalo, stanovisko imunitního výboru. Na odůvodnění uvedlo tehdy toto: »Povinností odpovědného redaktora je dbáti, aby zákonné předpisy pořádkové jemu uložené za povinnost byly splněny a aby obsahem tiskopisu nebyl spáchán trestný čin. Jestliže odpovědný redaktor závadný článek, znaje jeho obsah, vědomě do časopisu pojal, jde také o jeho trestní odpovědnost a dokonce o hrubší porušení povinnosti odpovědného redaktora, než tam, kde snad je jen zanedbání povinné péče. A stejně má se věc tam, kde odpovědný

redaktor někoho k napsání závadného článku vybídnul anebo článek takový sám napsal.

Účelem tohoto zákonného ustanovení bylo docíliti větší čistoty tisku a zábrániti, aby odpovědný redaktor mohl se krýti imunitou člena Národního shromáždění. Původně bylo dokonce podle návrhu poslance Hajna a soudr. č. tisku 2001. úmyslem některých učiniti neslučitelným členství Národního shromáždění s povoláním odpovědného redaktora. Jestliže ústavní listina spokojila se tím, že vyloučila z imunity případy trestní odpovědnosti odpovědného redaktora, neznamená to podle soudu ministerstva spravedlnosti, že chtěla od úmyslu, který byl podkladem návrhu shora uvedeného, nějak ustoupiti. Všeobecná dikce o trestní odpovědnosti člena Národního shromáždění jako odpovědného redaktora svědčí o opaku, a také by se nedalo náležitě odůvodniti, proč by touto trestní odpovědnosti měla se vyrozumívati jen odpovědnost za delikty pořádkové a za opomenutí povinné péče.

Od 17. března 1922, kdy tento výnos byl vydán, nedošlo k případu, kdy by stanovisko toto bylo v některé z obou komor Národ. shromáždění dalo příčinu k dalším úvahám. Stalo se tak teprve ve 180. schůzi senátu ze 4. prosince 1923. Šlo o případ z obvodu platnosti tiskového práva podle zák. čl. XIV. z r. 1914. Sedrie v B. rozhodla v jednom případě o námitkách proti obžalobě již v r. 1921, tedy dávno před vydáním hořejšího výnosu, že, protože in concreto je stihán obviněný pro obsah tiskopisu, jím odpovědně redigovaného, ne jako odpovědný redaktor, ale jako pisatel, ustanovení § 24. odst. 2. ústav. listiny neplatí a nutno žádati sněmovnu za vydání.

Od té doby nedošlo v imunitním výboru ku projednání, až teprve na sklonku roku 1923.

Zpravodaj imunitního výboru senátu zaujal jiné stanovisko, než, jak shora uvedeno, zastávalo ministerstvo spravedlnosti za souhlasu ministerstva vnitra a Nejvyššího soudu. Podle názoru jeho vede k úchylce pro obvod platnosti uherského práva tiskového odchylná struktura tohoto tiskového práva. Z toho, že § 35. zák. čl. XIV. z r. 1914 připouští žalovati odpovědného redaktora pro trestný čin, spáchaný obsahem tiskopisu, jen tehdy, není-li znám původce, nebo jestliže odpovědný redaktor sám pisateli nařídil, aby článek napsal, dovozuje, že odpovědný redaktor, který je autorem článku, může býti žalován jenom buď jako pisatel nebo jako odpovědný redaktor. Tím, že je odpovědný redaktor, je prý implicite řečeno, že dal sám sobě příkaz článek napsati. Kdyby žalobce žaloval pisatele současně jako odpovědného redaktora, nebylo by prý třeba žádati za souhlas k stihání; kde však obžaloba zní pouze na pisatele,

je prý potřeba chrániti imunitu a proto prý má soud dříve, než zavede stihání trestní, vyžadati si souhlas příslušné komory.

Uvažujme: zda-li tyto dedukce referenta imunitního výboru senátu — plenem senátu schválené — jsou vesměs správné. Vidíme, jaké nesnáze může způsobiti nová norma, má-li zasahovati do dvou různých právních řádů. Podle jednoho odpovědnost odpovědného redaktora konkuruje s odpovědností osob, odpovědných podle všeobecných zásad trestního práva, tedy na př. vedle pisatele, a toliko stupeň její různí se podle toho, zda lze odpovědného redaktora podle zásad trestního práva o vině činiti spoluodpovědným, či nelze-li tak učiniti. V tomto posledním případě nastupuje odpovědnost pro opomenutí povinné péče (viz čl. III. zákona z 15. října 1868, č. 142. ř. z.).

Jinak podle uherského tiskového zákonníka. Je-li možno pisatele článku pohnati k odpovědnosti a nedal-li snad odpovědný redaktor sám příkaz k jeho napsání, je odpovědný redaktor odpovědnosti prost. Zde tedy nepřichází ustanovení § 24. odst. 2. v úvahu. Případ, že odpovědný redaktor článek sám napsal, je beze vší pochybnosti případem prvým, neboť zvláštní odpovědnost, jakou má na mysli ustanovení o subsidiární odpovědnosti odpovědného redaktora, zde nemá místa. Zdálo by se tedy, že výklad § 24. odst. 2. úst. listiny se na tento případ nehodí. Nutno však otázku tu rozebrati pečlivěji. Otázka zní, zda-li lze vykládati ustanovení § 24. odst. 2. úst. listiny tak, že se vztahuje jen na instituty specielní odpovědnosti odpovědného redaktora, t. j. na případy ony, kdy má býti pohnán k odpovědnosti podle zvláštních ustanovení tiskového práva, která chtějí uložiti zvláštní odpovědnost odpovědnému redaktoru buď vedle jiných osob odpovědných, nebo na místo jich. Nebude asi pochybnosti, že zákonodárcové, přijímajíce ustanovení § 24. odst. 2., vůbec nepomýšleli na subsidiární odpovědnost podle uherského tiskového zákona. Stalo se tak u více jiných příležitostí, že některá ustanovení právního řádu uherského, odchylná od ustanovení právního řádu rakouského, nebyla při stylisaci nových společných norem dostatečně respektována. To však na věci ničeho nemění. Rozhoduje jen, zda-li zákon, jak zní, podle výkladu slovného i logického dlužno vykládati tak, jak shora uvedeno ve výnosu ministerstva spravedlnosti nebo snad tak, jak jej vykládá referent imunitního výboru. A tu se domnívám, že i slovné znění i výklad logický svědčí pro to, aby sem byly zařazeny všechny případy, kdy by odpovědný redaktor měl býti za obsah tiskopisu stihán.

Odpovědnost, kterou má odpovědný redaktor, znamená povinnost dbáti, aby obsahem tiskopisu nebyl spáchán trestný čin.

To vyplývá právě z § 35. tisk. zák. Ať odpovědný redaktor dá příkaz k napsání článku, nebo ať jej napíše sám, jde o stejnou odpovědnost, také právně stejnou podle §§ 34. a 35.: v obou případech odpovídá za zločin, přečin nebo přestupek, spáchaný tiskem. Bylo by omylem a s tím, co dovodil referent imunitního výboru pro obor platnosti tiskového zákona z r. 1862, v odporu: tvrditi, že vyžaduje toho potřeba chrániti pisatele, aby v případech, kde žaloba zní proti odpovědnému redaktorovi jako pisateli, byla požádána příslušná sněmovna za souhlas. Něco takového bylo by možno žádati jenom tehdy, kdyby nebylo z obžaloby zřejmo nebo soudu jinak známo, že pisatel je zároveň odpovědným redaktorem. Jestliže však z obžaloby je to zřejmo, nebylo by lze naprosto odůvodniti ani ustanoveními zákona tiskového požadavek, aby žaloba zněla na pisatele jako na odpovědného redaktora. Ostatně by výsledek, dovozovaný referentem imunitního výboru, že rozhoduje, zda-li žaloba je podána proti obžalovanému nejen jako proti pisateli, ale i jako proti odpovědnému redaktoru, neměl žádného praktického významu, poněvadž by žalobci vždy žalovali pisatele jako odpovědného redaktora, ve kterémžto případě by podle vývodů referenta imunitního výboru souhlasu sněmovny potřebí nebylo. Trestní řád nežádá, aby bylo uvedeno v žalobě, zda-li obžalovaný je pohnán k odpovědnosti jako odpovědný redaktor. Stačí zajisté, když žalobce dokazuje vinu jeho z toho, že obžalovaný sám inkriminovaný článek napsal a že je odpovědným redaktorem, takže z obojího důvodu lze ho činiti odpovědným. Zvláštní struktura uherského tiskového práva, totiž výlučná a sukcesivní odpovědnost nemá naprosto co činiti s otázkou, o níž jde. Ani výkladem slovním nelze dovozovati z ustanovení § 24. odst. 2. ústav. listiny, že mělo býti účelem této nové normy postihnouti toliko ony případy, v nichž dojde ku stíhání odpovědného redaktora bez ohledu na jeho vinu a podle všeobecných zásad zákona trestního a že by naopak tyto případy měly býti z ustanovení § 24. odst. 2. vyloučeny. Právě proto, že jde o normu, která zasahuje do dvou tiskových řádů s různými systémy tiskové odpovědnosti, není možno vykládati slova o odpovědnosti odpovědného redaktora tak, že by se vztahovala toliko na odpovědnost, kterou možno pro oba systémy označiti slovy odpovědnost podpůrná. Jaký by toho byl rozumový důvod, nelze se vůbec domysliti. Referát imunitního výboru proto nepodává také žádného vysvětlení. Jestliže bychom chtěli zákonodárce usvědčovati z nepřesnosti, protože snad výraz jím volený nehodí se úplně přesně na ustálené právní pojmy jednoho či druhého právního řádu, a neměli-li bychom naopak snahu vykládati zákon tak, aby nebylo v něm vnitřního

odporu, došli bychom na scestí, které by se mohlo státi povážlivým celému právnímu řádu.

Dovídáme se, že soud, jemuž bylo usnesení senátu o nesouhlasu ke stihání obžalovaného odpovědného redaktora dodáno, postavil se nyní na stanovisko, jež zastupuje ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší soud, totiž na stanovisko, že žádné žádosti za souhlas zde potřebí nebylo, a že ustanovil o obžalobě hlavní přelíčení. Dochází tedy ke konfliktu mezi soudem a senátem. Je otázka, zda-li postup soudu in concreto, když senát ve věci rozhodl a když podle § 24. odst. 2. úst. listiny odepřením souhlasu ke stihání je stihání vůbec vyloučeno, jest správný. Mám za to, že i tato ustanovení nutno vykládati tak, že platí jen pro ony případy, kdy usnesení senátu stalo se v mezích kompetence jemu náležející. Podle toho, co bylo shora dovoděno, kompetentním nebyl. (Viz slova § 24. odst. 1.: »Tato ustanovení nevztahují se....«)

Případ tento nebude snad osamocený. Právě toto rozhodnutí senátu N. S. může vyvolati případy podobné, poněvadž budou některé soudy chtít respektovati názor jednoho z obou zákonodárných sborů. Domníváme se, že je v podobných případech jiná cesta, aby kroky soudu, staly-li se nezákonně, byly odstraněny. I v těch případech, kde jde o obžalobu soukromou, předkládá žádost za souhlas ke stihání hlavní (vrchní) st. zástupce. Má tedy tento příležitost, viděti, zda-li postup soudu je správný a nebyl-li by správný, použíti proti němu opravných prostředků, příslušejících mu podle zákona. Prostředkem takovým je zmateční stížnost ku zachování zákona. Bylo-li by jí užito, musil by rozhodnouti Nejvyšší soud, jaký výklad zákona jest správný a nebyl-li snad zákon porušen v tom, že za souhlas ke stihání bylo žádáno tam, kde podle zákona jeho potřebí není. Ovšem ustanovuje § 442. tr. ř. uher., že rozhodnutí Nejvyššího soudu, vyslovující porušení zákona, nemá zpravidla proti stranám účinku, avšak nelze pochybovati, že soud nebude vzdorovati výkladu Nejvyššího soudu a že bude dále postupovati tak, jak káže výklad zákona, přijatý na zmateční stížnost k zachování zákona Nejvyšším soudem. Bude-li takto postupováno, nemusí k žádnému dalšímu konfliktu soudu se sněmovnou dojíti. Lze pochybovati, že by zákonodárné sbory neuznaly stanoviska, které již jedenkráte Nejvyšší soud zaujal. Jestliže by však přes to mělo k tomu dojíti, že by byla požadována změna § 24. odst. 2. ústav. listiny zákonem, musily by býti uvedeny zvláštní toho důvody, kterých dnes nikde viděti není. Restriktivní výklad slovní nemůže k tomu stačiti a výklad logický svědčí pro opak.